

ศักยภาพในการลดปริมาณขยะชุมชนจากโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล

The Potential of Community Waste Reduction under the Recycle Waste Bank Project

ปิยะรักษ์ ประดับเพชรรัตน์¹ สยาม อรุณศรีมรคต¹ และสุชาติ นวทวงษ์¹

Piyaruk Pradabphetrat¹, Sayam Aroonsrimorakot¹ and Suchart Nawagawong¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปริมาณขยะมูลฝอยที่ลดลงจากครัวเรือนและชุมชนจากการตั้งธนาคารรีไซเคิลทรัพยากรพัฒนา และศึกษารูปแบบการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่างๆจากผู้ดำเนินการและประชาชนในชุมชนทรัพยากรพัฒนา เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ที่มีต่อการดำเนินงานของธนาคารขยะรีไซเคิล โดยการสำรวจปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของธนาคารขยะรีไซเคิล จำนวน 10 ครัวเรือน และใช้แบบสอบถามสอบถามสมาชิกของธนาคารขยะรีไซเคิล จำนวน 79 ราย เป็นเครื่องมือร่วมกับการสัมภาษณ์เจาะลึกสมาชิกของธนาคารขยะรีไซเคิล จำนวน 10 ราย และคณะดำเนินงานธนาคารขยะรีไซเคิล จำนวน 2 ราย ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างมีการคัดแยกประเภทของขยะมูลฝอยก่อนทิ้งในระยะเวลา 1 เดือน มีปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือนที่ต้องนำไปกำจัด 182.09 กิโลกรัม จากปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด 647.79 กิโลกรัม และหากทุกครัวเรือนในชุมชนมีการคัดแยกขยะมูลฝอยจะมีปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องนำไปกำจัด 6,828.38 กิโลกรัม จากปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด 24,292.13 กิโลกรัม ธนาคารรีไซเคิลทรัพยากรพัฒนา มีรูปแบบการดำเนินงานโดยการรับสมัครสมาชิกในชุมชน และให้สมาชิกนำขยะรีไซเคิลที่คัดแยกมาฝากขายกับธนาคารขยะรีไซเคิล โดยรายได้ของธนาคารขยะรีไซเคิลเกิดจากผลต่างของราคาที่กำหนดต่ำกว่าราคาจากร้านรับซื้อของเก่ารับซื้อ 20% ของแต่ละรายการ ซึ่งผลกำไรส่วนนี้จะนำไปพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน และร่วมจัดกิจกรรมในชุมชน สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการดำเนินงานของธนาคารรีไซเคิลทรัพยากรพัฒนา คือ คนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้สมัครเป็นสมาชิกธนาคารขยะรีไซเคิล เนื่องจากมีราคาต่ำกว่าที่ร้านรับซื้อของเก่ารับซื้อและราคาในการรับซื้อขยะรีไซเคิลไม่แน่นอน ดังนั้นคณะดำเนินงานธนาคารขยะรีไซเคิลและคณะกรรมการชุมชนควรร่วมมือกันในการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนยอมรับและมีส่วนร่วมในโครงการให้มากขึ้น โดยเน้นให้มีความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม และกระตุ้นให้มีการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนก่อนที่จะนำไปกำจัด

คำสำคัญ : ศักยภาพ ขยะชุมชน ขยะรีไซเคิล ธนาคารขยะรีไซเคิล

ABSTRACT

The first object of this research was to study the amount reduction of domestic waste under the recycle waste bank project in Supsinpattana Community, Bangkhunthien district, Bangkok. The second one was to study the implementation process, problems and obstacles of the project and

¹ สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จ. นครปฐม 73170

Programme in Technology of Environmental Management, Faculty of Environment and Resource Studies, Mahidol University, Nakhon Pathom 73170

recommendations of the project's committee and members. Data was collected by waste sample analysis, survey questionnaire and in-depth interview through members and committee of recycle waste bank project. There were 10 waste samples were taken in 10 households, 79 respondents of structured questionnaire, 12 respondents of in-depth interview (including 10 members and 2 committee staffs of the project).

Result showed that by waste sorting stage before disposal, the amount of domestic waste of 10 project's households was 182.09 kg/month compared to 647.79 kg/month previously. In case all households in the community participates the project, the amount of waste will be 6,828.38 kg/month compared to 24,292.13 kg/month previously. People who were willing to join the project registered to the project committee. Then they sorted their waste before disposal and sold recyclable waste to the project committee with 20% cheaper price compare to other junk shops. The profit which was gained from this 20% difference of the price was spent to improve the environment and organize public activities of the community. However, currently most people in the community did not participate the project due to less gained profit when they sold recyclable waste to the project committee instead of other junk shops. In addition, the offered price of the project was unstable. Therefore, in order to advance the project, community and project committee should create promotion campaigns public acceptance and participation. Such campaigns help to disseminate environmental awareness in the community by encouraging people to attend the project and sort their domestic waste before disposal.

Keywords : potential, community waste, recyclable waste, recyclable waste bank

E-mail : piyaruk@hotmail.com

คำนำ

ปัจจุบันขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี จึงได้มีการรณรงค์ส่งเสริม สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาจากแหล่งกำเนิด โครงการธนาคารขยะรีไซเคิลเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการขยะมูลฝอย และส่งเสริมการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยมีวัตถุประสงค์ในการปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนและประชาชนในชุมชน ในการจัดการขยะมูลฝอยและการรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน และนำผลพลอยได้จากการจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิล เป็นกองทุนสนับสนุนโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เพื่อเป็นแรงผลักดันและส่งเสริมการจัดการปัญหาอื่นๆ นอกจากการจัดทำโครงการธนาคารขยะรีไซเคิลจะสามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนและสังคมในอนาคต แล้ว ยังเป็นการคัดแยกขยะมูลฝอยให้กลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการจัดการมูลฝอยในเรื่องการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย รวมถึงสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอีกด้วย (นันทกานพเจริญกุล, 2547: 4) เนื่องจากโครงการธนาคารขยะรีไซเคิลเป็นโครงการที่ชุมชนสามารถจัดทำขึ้นด้วยตนเอง โดยอาศัยโครงงานของโครงการต้นแบบมาใช้ได้อย่างอิสระ จึงไม่มีการเก็บสถิติและประเมินผลสำเร็จของ

โครงการได้อย่างทั่วถึงในปัจจุบัน (ครุฑิต ปิตะภา, 2548: 46) ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงสนใจศึกษาแนวคิด รูปแบบการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการดำเนินงานของธนาคารขยะรีไซเคิล และแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงต้องการศึกษาศักยภาพในการลดปริมาณขยะชุมชน จากโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล โดยใช้กรณีศึกษา ของธนาคารรีไซเคิลทรัพย์สินพัฒนา เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางสำหรับชุมชนอื่นๆ ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดยรูปแบบธนาคารขยะรีไซเคิลต่อไป

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพในการลดปริมาณขยะชุมชน จากโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการศึกษาวิจัยแบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

การศึกษาปริมาณขยะมูลฝอยที่ลดลงจากครัวเรือนและชุมชน

เป็นการศึกษาศักยภาพในการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ครัวเรือนและชุมชนจะต้องนำไปกำจัด ภายหลังจากการคัดแยกขยะมูลฝอยแต่ละประเภท และนำขยะมูลฝอยที่สามารถนำกลับไปใช้ประโยชน์ออกไปแล้ว โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

- 1) ทำการสำรวจปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากครัวเรือนของสมาชิกธนาคารขยะรีไซเคิลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยให้ทุกคนที่เป็นสมาชิกธนาคารขยะรีไซเคิลมีโอกาสถูกเลือกโดยเท่าเทียมกัน โดยใช้วิธีการจับสลากจากรายชื่อสมาชิกธนาคารขยะรีไซเคิลจำนวน 10 ราย จากจำนวนสมาชิกธนาคารขยะรีไซเคิลทั้งหมด 79 ราย
- 2) ให้กลุ่มตัวอย่างรวบรวมขยะมูลฝอยทั้งหมดที่เกิดขึ้นในครัวเรือนทิ้งลงในถุงพลาสติกดำที่นำไปแจกจ่ายให้ เป็นระยะเวลา 7 วัน
- 3) เมื่อครบกำหนดเวลา 7 วัน ทำการชั่งน้ำหนักขยะมูลฝอยทั้งหมด และคัดแยกขยะมูลฝอยออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไป แล้วชั่งน้ำหนักขยะมูลฝอยแต่ละประเภท บันทึกน้ำหนักของขยะมูลฝอยในแบบบันทึกปริมาณขยะมูลฝอยของแต่ละครัวเรือน
- 4) ทำการศึกษาเป็นระยะเวลาทั้งหมด 1 เดือน (4 สัปดาห์)
- 5) นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยของแต่ละครัวเรือนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์โดยจัดเป็นตารางข้อมูล เพื่อเปรียบเทียบระหว่างปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมดที่ไม่ได้ทำการคัดแยกที่จะต้องนำไปกำจัด และปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องนำไปกำจัดเมื่อมีการคัดแยกขยะมูลฝอยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อีกออกไปแล้ว รวมถึงนำข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยที่ได้จากการสำรวจคิดเป็นปริมาณขยะมูลฝอยต่อจำนวนประชากรในชุมชน

การศึกษารูปแบบการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่างๆ จากผู้ดำเนินการและประชาชนในชุมชน ที่มีต่อการดำเนินงานของธนาคารขยะรีไซเคิล

เป็นการศึกษารูปแบบการดำเนินงานของธนาคารขยะรีไซเคิล ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการดำเนินงานของธนาคารขยะรีไซเคิล และข้อเสนอแนะต่างๆ จากผู้ดำเนินการและประชาชนในชุมชนทรัพย์สิน

พัฒนาเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของธนาคารขยะรีไซเคิล โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

1) นำแบบสอบถามไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของธนาคารขยะรีไซเคิลหรือผู้ปกครองของสมาชิกธนาคารขยะรีไซเคิลที่มีอายุต่ำกว่า 11 ปี เนื่องจากจำนวนสมาชิกของธนาคารขยะรีไซเคิลมีทั้งหมด 79 ราย ซึ่งเป็นจำนวนไม่มาก ดังนั้นจึงเลือกสมาชิกของธนาคารขยะรีไซเคิลทั้งหมดเป็นกลุ่มประชากรที่ศึกษาในการศึกษานี้

2) ทำการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของธนาคารขยะรีไซเคิล ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยให้ทุกคนที่เป็นสมาชิกของธนาคารขยะรีไซเคิลมีโอกาสถูกเลือกโดยเท่าเทียมกัน โดยใช้วิธีการจับสลากจากรายชื่อสมาชิกของธนาคารขยะรีไซเคิล จำนวน 10 ราย

3) ทำการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนะดำเนินงานธนาคารขยะรีไซเคิล โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากต้องการสอบถามข้อมูลและความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญกับประเด็นที่จะทำการศึกษา มีความรู้เกี่ยวกับประเด็นต่างๆ เป็นอย่างดี และเป็นผู้ที่เต็มใจให้ความร่วมมือในการสอบถามข้อมูล จำนวน 2 ราย

4) นำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกธนาคารขยะรีไซเคิล จำนวน 79 ราย มาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับกรวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Packages for Social Science: SPSS for Window) เพื่อหาค่าสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกคนะดำเนินงานธนาคารขยะรีไซเคิลและสมาชิกธนาคารขยะรีไซเคิลมาวิเคราะห์โดยการใช่พรรณนาโวหาร เพื่ออธิบายรูปแบบการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่างๆ ที่มีต่อการดำเนินงานของธนาคารขยะรีไซเคิล

ผลการศึกษาและวิจารณ์ผล

การศึกษาปริมาณขยะมูลฝอยที่ลดลงจากครัวเรือนและชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกธนาคารขยะรีไซเคิล จำนวน 10 ครัวเรือน ซึ่งมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด 48 คน ในระยะเวลา 1 เดือน มีปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด 647.79 กิโลกรัม เป็นขยะอินทรีย์ 182.6 กิโลกรัม ขยะรีไซเคิล 283.1 กิโลกรัม ขยะอันตราย 1.59 กิโลกรัม และขยะทั่วไป 180.5 กิโลกรัม เมื่อมีการคัดแยกขยะมูลฝอยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อีกออกไปแล้ว จะมีปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องนำไปกำจัด (ขยะอันตรายและขยะทั่วไป) 182.09 กิโลกรัม ซึ่งปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องนำไปกำจัดลดลง 465.7 กิโลกรัม

จากข้อมูลชุมชนทรัพย์สินพัฒนา เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครพบว่า ปัจจุบันชุมชนมีจำนวนประชากรทั้งหมด 1,800 คน ดังนั้นหากทุกคนในชุมชนมีการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนก่อนทิ้ง ในระยะเวลา 1 เดือน จะมีปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด 24,292.13 กิโลกรัม เมื่อมีการคัดแยกประเภทของขยะมูลฝอยจะมีปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องนำไปกำจัด 6,828.38 กิโลกรัม ซึ่งปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องนำไปกำจัดลดลง 17,463.75 กิโลกรัม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง

ครัวเรือนที่	ขยะอินทรีย์ (กก.)	ขยะรีไซเคิล (กก.)	ขยะอันตราย (กก.)	ขยะทั่วไป (กก.)	ขยะทั้งหมด (กก.)	ขยะที่ต้อง กำจัด (กก.)	ปริมาณขยะ ที่ลดลง (กก.)
1 (3 คน)	11.5	24.3	0.08	12.5	48.38	12.58	35.8
2 (3 คน)	10.5	39.7	0.05	16	66.25	16.05	50.2
3 (4 คน)	17	17.8	0.25	18.7	53.75	18.95	34.8
4 (4 คน)	12.2	20.5	0.2	18.4	51.3	18.6	32.7
5 (4 คน)	17.6	25.7	0.56	21.5	65.36	22.06	43.3
6 (4 คน)	16.1	41.9	0.14	11.9	70.04	12.04	58
7 (6 คน)	22.3	20.5	0.08	23.2	66.08	23.28	42.8
8 (6 คน)	20.3	21	0.03	16.3	57.63	16.33	41.3
9 (7 คน)	27.9	37.9	0.2	18.7	84.7	18.9	65.8
10 (7 คน)	27.2	33.8	-	23.3	84.3	23.3	61
รวม (48 คน)	182.6	283.1	1.59	180.5	647.79	182.09	465.7

หมายเหตุ: ตัวเลขในเครื่องหมายวงเล็บ () คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษารูปแบบการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่างๆ จากผู้ดำเนินการและประชาชนในชุมชน ที่มีต่อการดำเนินงานของธนาคารขยะรีไซเคิล

ธนาคารรีไซเคิลทรัพยากรพัฒนามีกำเนิดเริ่มแรกเนื่องจากคนในชุมชนไม่ได้มีการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง มีการทิ้งขยะมูลฝอยในพื้นที่ว่างเปล่าและริมถนนของชุมชน จึงทำให้ขยะมูลฝอยในชุมชนมีปริมาณมากเกิดความสกปรก มีกลิ่นเหม็นรบกวนบ้านเรือนที่อาศัยอยู่ใกล้กับที่ทิ้งขยะ คณะกรรมการชุมชนจึงได้ร่วมมือกับสำนักงานเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร และสถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน โดยการจัดตั้งธนาคารขยะเพื่อเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ (ขยะรีไซเคิล) ในชุมชน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานประกอบด้วย

1) การดำเนินการก่อนธนาคารขยะรีไซเคิลเปิดทำการ คณะดำเนินงานธนาคารขยะรีไซเคิลทำการเปรียบเทียบราคาซื้อจากร้านรับซื้อของเก่าในพื้นที่ใกล้เคียงกับชุมชนเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งกำหนดให้มีการประกาศราคาซื้อจากร้านรับซื้อของเก่าเป็น 20% ของแต่ละรายการ และติดประกาศราคาซื้อขยะรีไซเคิลให้สมาชิกทราบภายในวันที่ 25 ของทุกเดือน

2) การถือหุ้นกับธนาคารขยะรีไซเคิล ซึ่งธนาคารรีไซเคิลทรัพยากรพัฒนามีทั้งหมด 2,000 หุ้น ราคาหุ้นละ 50 บาท ซื้อได้ไม่เกินคนละ 50 หุ้น

3) การสมัครสมาชิกและเปิดบัญชี คนที่มีความสนใจต้องการสมัครเป็นสมาชิกธนาคารขยะรีไซเคิลต้องนำขยะรีไซเคิลมาฝากอย่างน้อย 2 กิโลกรัมในวันที่เปิดบัญชี

4) การฝากเงิน สมาชิกธนาคารขยะรีไซเคิลจะคัดแยกขยะรีไซเคิลออกจากขยะประเภทอื่นๆ แล้วจึงนำขยะรีไซเคิลที่ขายได้ใส่ถุงแยกแต่ละประเภทพร้อมสมุดคู่ฝากมาฝากขายกับธนาคารขยะรีไซเคิลในวันที่ธนาคารเปิดทำการ คือ ทุกวันอาทิตย์ เวลา 13.00-17.00 น.

5) การถอนเงิน สมาชิกธนาคารขยะรีไซเคิลที่ต้องการจะถอนเงินแต่ครั้งต้องมียอดเงินฝากคงเหลือในบัญชีไม่น้อยกว่า 20 บาท และธนาคารจะรักษาบัญชีให้สมาชิกโดยต้องมีเงินฝากคงเหลือไม่น้อยกว่า 50 บาท

6) การดำเนินการหลังธนาคารขยะรีไซเคิลปิดทำการในแต่ละครั้ง คณะดำเนินงานธนาคารขยะรีไซเคิลทำการตรวจสอบและปรับปรุงบัญชีของสมาชิกให้เป็นปัจจุบันเสมอตามทะเบียนคุมสมาชิก ลงบันทึกสรุปการฝาก-ถอนของสมาชิก สรุปการรับฝากขยะรีไซเคิล สรุปรายรับ-รายจ่าย รวมถึงสรุปผลการดำเนินงานและรายงานผลประกอบการของธนาคารขยะรีไซเคิลแต่ละเดือนให้สถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมภาคอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยทราบ

7) การขายขยะรีไซเคิลให้กับร้านรับซื้อของเก่า เมื่อปริมาณขยะรีไซเคิลมากพอ ผู้จัดการธนาคารขยะรีไซเคิลจะประสานร้านรับซื้อของเก่าให้มารับซื้อ

การดำเนินงานของธนาคารรีไซเคิลทรัพยากรสินค้านั้นไม่ได้เน้นในเรื่องของผลกำไรจากการขายขยะรีไซเคิล แต่จะเน้นในเรื่องของการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนและการรักษาสิ่งแวดล้อม ดังนั้นผลการดำเนินงานภายหลังการเปิดดำเนินการของธนาคารขยะรีไซเคิลพบว่า ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนลดลง และชุมชนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น เนื่องจากปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องนำไปกำจัดลดลง เกิดระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ดีและมีประสิทธิภาพในชุมชน และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการคัดแยกขยะรีไซเคิล สร้างรายได้และฝึกนิสัยการออมให้กับผู้ที่เข้าร่วมโครงการ สามารถนำรายได้ของธนาคารขยะรีไซเคิลไปพัฒนาชุมชน พัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน และร่วมจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ในชุมชน รวมถึงก่อให้เกิดสวัสดิการขึ้นภายในชุมชน คือ ทำให้มีทุนการศึกษาจากรายได้ที่เกิดจากการขายขยะรีไซเคิล และมีเงินปันผลจากการถือหุ้นกับธนาคารขยะรีไซเคิล

จากการดำเนินงานของธนาคารรีไซเคิลทรัพยากรสินค้านพบว่า มีปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการดำเนินงานของธนาคารขยะรีไซเคิล ได้แก่ สถานที่ดำเนินการธนาคารขยะรีไซเคิล ราคาในการรับซื้อขยะรีไซเคิลของธนาคารขยะรีไซเคิล และความร่วมมือของคนในชุมชน ซึ่งมีข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากสมาชิกธนาคารขยะรีไซเคิลและคณะดำเนินงานธนาคารขยะรีไซเคิล สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการดำเนินงานของธนาคารขยะรีไซเคิล

เรื่อง	ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ	
		จากสมาชิก	จากคณะดำเนินงาน
สถานที่ดำเนินการธนาคารขยะรีไซเคิล	<ul style="list-style-type: none"> - มีขนาดเล็กและคับแคบ - เป็นอาคารชั่วคราวไม่แข็งแรง จึงเกิดการขโมยขยะรีไซเคิลที่มีราคาแพง 	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงและขยายพื้นที่ - สร้างอาคารสถานที่ดำเนินการหลังใหม่ 	<ul style="list-style-type: none"> - นำขยะรีไซเคิลที่มีราคาแพงเก็บรวบรวมไว้ที่บ้านของผู้จัดการธนาคารขยะรีไซเคิล - มีการจัดทำโครงการบ้านมั่นคง จึงต้องย้ายสถานที่และปลูกสร้างอาคารสถานที่ดำเนินการหลังใหม่ที่ถาวรและแข็งแรงมากขึ้น

ตารางที่ 2 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อดำเนินงานของธนาคารขยะรีไซเคิล (ต่อ)

เรื่อง	ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ	
		จากสมาชิก	จากคณะดำเนินงาน
ราคาในการรับซื้อขยะรีไซเคิลของธนาคารขยะรีไซเคิล	<ul style="list-style-type: none"> - ราคาที่ธนาคารขยะรีไซเคิลรับซื้อต่ำกว่าราคาที่รถรับซื้อของเก่ารับซื้อ - ราคาไม่แน่นอน มีการขึ้น-ลงตลอดเวลา 	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับราคาซื้อให้เท่ากับราคาซื้อของเก่ารับซื้อ - ตรวจสอบราคาที่แน่นอน และประกาศให้สมาชิกทราบ 	<ul style="list-style-type: none"> - อธิบายชี้แจงให้สมาชิกทราบเหตุผลที่ธนาคารรับซื้อขยะรีไซเคิลต่ำกว่าราคาซื้อของเก่ารับซื้อ - เปรียบเทียบราคาที่แน่นอนจากร้านรับซื้อของเก่า และติดประกาศให้สมาชิกทราบ
ความร่วมมือของคนในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ขายเป็นรถรับซื้อของเก่าจะได้ราคาที่ดีกว่า จึงไม่ได้สมัครเป็นสมาชิก - ไม่มีเวลา จึงให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมที่ธนาคารขยะรีไซเคิลจัดขึ้นในชุมชนน้อย 	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับราคาซื้อให้เท่ากับราคาซื้อของเก่ารับซื้อ - ประชาสัมพันธ์เชิญชวนขอความร่วมมือ 	<ul style="list-style-type: none"> - อธิบายชี้แจงให้สมาชิกทราบเหตุผลที่ธนาคารรับซื้อขยะรีไซเคิลต่ำกว่าราคาซื้อของเก่ารับซื้อ - รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนยอมรับและมีส่วนร่วมมากขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการดำเนินงานของธนาคารขยะกับชุมชนอื่น ได้แก่ ชุมชนร่วมกันสร้าง เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร และชุมชนบ้านไทยสามัคคี อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า มีปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนที่เหมือนกัน คือ ด้านสถานที่ดำเนินการธนาคารขยะซึ่งคับแคบ และด้านความร่วมมือของคนในชุมชน ซึ่งประชาชนในชุมชนยังไม่ให้ความสำคัญกับธนาคารขยะเท่าที่ควร โดยส่วนใหญ่จะขายขยะรีไซเคิลให้รถซาเล้ง (กฤษฎา กลัดเนินกลุ่ม, 2546) และคนในชุมชนบางคนไม่มีเวลาในการนำขยะรีไซเคิลไปขายกับธนาคารขยะ จึงขายขยะรีไซเคิลให้กับรถรับซื้อของเก่าที่มีบริการรับซื้อถึงบ้าน (สุวรรณ สุภากรเดช, 2546) ส่วนปัจจัยที่แตกต่างกัน คือ ด้านบุคลากร ซึ่งมีจำนวนเจ้าหน้าที่รับซื้อขยะรีไซเคิลไม่เพียงพอ ทำให้ประชาชนที่นำขยะรีไซเคิลไปฝากขายไม่ได้รับความสะดวก (กฤษฎา กลัดเนินกลุ่ม, 2546) และด้านการเงินของธนาคารขยะ ซึ่งเกิดจากการเก็บรวบรวมขยะรีไซเคิลไว้ในปริมาณมากแต่ไม่สามารถขายได้ในเวลานั้นเนื่องจากราคาที่ร้านรับซื้อของเก่ารับซื้อต่ำมาก หรือมีสมาชิกนำขยะรีไซเคิลมาขายให้กับธนาคารขยะในปริมาณมาก จึงทำให้ธนาคารขยะเกิดการขาดแคลนเงินสดหมุนเวียน (สุวรรณ สุภากรเดช, 2546)

สรุปผลการศึกษา

ธนาคารรีไซเคิลทรัพยากรอินทรีย์มีรูปแบบการดำเนินงานโดยการรับสมัครสมาชิกในชุมชน และให้สมาชิกนำขยะรีไซเคิลที่คัดแยกมาฝากขายกับธนาคารขยะรีไซเคิล ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ชั่งน้ำหนักและคำนวณราคาขยะรีไซเคิลบันทึกลงในสมุดคู่ฝาก โดยราคาที่ธนาคารขยะรีไซเคิลกำหนดมาจากการเปรียบเทียบราคากับร้านรับซื้อของเก่าในพื้นที่ และรายได้ของธนาคารขยะรีไซเคิลเกิดจากผลต่างของราคาที่ธนาคารกำหนดกับราคาร้านรับซื้อของเก่า ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ได้แก่ นำไปพัฒนาชุมชน พัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน และร่วมจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ในชุมชน นอกจากนี้การจัดตั้งธนาคารรีไซเคิลทรัพยากรอินทรีย์ยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดการคัดแยกขยะรีไซเคิลออกจากขยะประเภทอื่นอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการจัดการที่แหล่งกำเนิด คือ ครั้วเรือน ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยที่ครั้วเรือนจะต้องนำไปกำจัดลดลงจากเดิม และหากทุกคนในชุมชนมีการคัดแยกขยะมูลฝอยในครั้วเรือนก่อนทิ้ง ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนก็จะลดลงและชุมชนจะมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น เนื่องจากปริมาณขยะมูลฝอยที่ชุมชนจะต้องนำไปกำจัดลดลง

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2551). คู่มือประชาชนเพื่อการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อีซี
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2545). คู่มือดำเนินการธนาคารขยะรีไซเคิล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ส่วนรณรงค์ของส่งเสริมและเผยแพร่ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2548). คู่มือการจัดการมูลฝอยชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กรอุมา กัดเนินกลุ่ม. (2546). การดำเนินการของธนาคารขยะชุมชนร่วมกันสร้าง. ปัญหาพิเศษปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ครรชิต ปิตะกา. (2548). ธนาคารขยะ. วารสารเส้นทางสีเขียว (16): 43-48.
- นันทกาน นพเจริญกุล. (2547). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชนในโครงการธนาคารขยะ: ศึกษากรณีชุมชนเครือข่ายโครงการธนาคารขยะ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวรรณ สุภากรเดช. (2546). กระบวนการดำเนินงานของธนาคารขยะของชุมชนบ้านไทยสามัคคี อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.